

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

ВИПУСК 58. ТОМ 2
ISSUE 58. VOLUME 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 14 від 22.12.2022 р.)*

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомеря]. – Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Вип. 58. Том 2. – 396 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, історії.

Редакційна колегія:

Пантук М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ільницький В.І.** – співредактор, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дмитрів І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрєєв В.М.** – доктор історичних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Батюк Т.В.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри давньої історії України та спеціальних історичних дисциплін (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Баукова А.Ю.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Бермес І.І.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Грищенко Л.З.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галів М.Д.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гжесяк Ян** – доктор габлітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа); **Грищенко Г.З.** – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дутчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Заєць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, заступник декана факультету народних інструментів (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомеря І.М.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Кравчик М.О.** – кандидат філософських наук, доцент (Міжнародний гуманітарний університет); **Маршалек-Кава Джоанна** – доктор наук, доцент (Університет Миколая Коперника в Торуні, Торунь, Польща); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Невмержицька О.В.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пагута М.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантук Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петречко О.М.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.Я.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, професор, професор кафедри (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького); **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з навчальної роботи (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Сташевський А.Я.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Стечик Ю.О.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стреначікова Марія** – доктор наук (doc. CSc., PhD.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тиміш Л.І.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка; **Тельбак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Устименко-Косоріч О.А.** – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту культури і мистецтв (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Яворська Г.Х.** – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний гуманітарний університет); **Янишин Б.М.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»).

Збірник індексується в міжнародній базі даних **Index Copernicus International**.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та у галузі культури і мистецтва (022 – Дизайн, 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 – Хореографія, 025 – Музичне мистецтво, 026 – Сценічне мистецтво, 027 – Музезнавство, пам'яткознавство, 028 – Менеджмент соціокультурної діяльності).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 1290 від 30.11.2021 р. (додаток 3) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі історичних наук (032 – Історія та археологія).

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомеря І.М.
Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2022
© Пантук М.П., Душний А.І., Зимомеря І.М., 2022

УДК 378.147.88+371.214.43
 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-2-43>

Інна САХНЕВИЧ,
 orcid.org/0000-0001-7783-495X
 кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри англійської мови
 Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
 (Івано-Франківськ, Україна) chiropodist1@yahoo.co.uk

Христина ВІНТОНІВ,
 orcid.org/0000-0002-8294-6195
 кандидат історичних наук,
 доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
 Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
 (Івано-Франківськ, Україна) khrystyna.vintoniv@nung.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ

У статті схарактеризовано сьогодення української вищої освіти в ізоляційних умовах навчання і праці, спричинених поширенням пандемії коронавірусу, війною росії проти України, частковою або повною відсутністю доступу до інтернет-джерел. Проаналізовано теоретичну базу основних понять інформаційного простору, серед яких виокремлено поняття спотворення інформації та його види як можливий наслідок упродовження інформаційно-психологічних операцій. Наголошено на активізації використання інтерактивних методик навчання в освітньому процесі університетів, котрі ґрунтуються на уживанні інформації у різних її проявах. Визначено, що критичне мислення є основним критерієм якості отриманої інформації та необхідним елементом інформаційної гігієни, яка пов'язана з формуванням і розвитком медіакультури сучасних фахівців закладів вищої технічної освіти. Особливу увагу автори статті звертають на формування медіаімунітету з метою розуміння основних елементів маніпуляцій в онлайн-повідомленнях інтернет-сайтів і соціальних мереж як студентами, так і викладачами. Відзначено, що неусвідомлення маніпуляційних складових призводить до непоінформованості, цілковито нівелює процес формування медіакультури учасників навчального процесу. Наголошено на тому, що відсутність медіакомпетентності, а відтак і медіакультури призводить до мислення стереотипами, котрі, у свою чергу, сприяють поширенню недоброякісної за контентом медіапродукції, шкідливих інформаційних впливів, інформаційної агресії. У статті обґрунтовано важливість розвитку медіаосвіти у вищій школі за певними напрямками, виокремлено основні складові основ медіакомпетентності для підготовки майбутніх фахівців закладів вищої технічної освіти. Авторами статті розроблено орієнтовний змістовий блок програми спецкурсу з основ медіакомпетентності для студентів нафтогазового профілю.

Ключові слова: інформаційний простір, інтернет-ресурси, спотворення інформації, медіаосвіта, інформаційна гігієна, медіаімунітет, медіакомпетентність.

Inna SAKHNEVYCH,
 orcid.org/0000-0001-7783-495X
 Candidate of Pedagogical Sciences,
 Associate Professor at the Department of English
 Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
 (Ivano-Frankivsk, Ukraine) chiropodist1@yahoo.co.uk

Khrystyna VINTONIV,
 orcid.org/0000-0001-7783-495X
 Candidate of Historical Sciences,
 Associate Professor at the Department of Record Management and Information Activities
 Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
 (Ivano-Frankivsk, Ukraine) khrystyna.vintoniv@nung.edu.ua

PECULIARITIES OF STUDENTS' MEDIA COMPETENCE FORMATION IN HIGHER TECHNICAL EDUCATION: SPECIAL COURSE PROGRAM

The article describes the present of Ukrainian higher education in isolation conditions of study and work caused by the spread of the coronavirus pandemic, Russia's war against Ukraine, partial or complete lack of access to Internet sources. The theoretical basis of the main concepts of information space is analyzed, among which the concept of

information distortion and its types as a possible consequence of the Psychological Operations are highlighted. An emphasis is made on the intensification of the use of interactive teaching methods based on the use of information in its various manifestations in the educational process of universities. It is determined that critical thinking is the main criterion for the quality of information received and a necessary element of information hygiene, which is associated with the formation and development of media culture of modern specialists in higher technical educational institutions. The authors of the article pay special attention to the formation of media immunity in order to understand the main elements of manipulation in online messages of Internet sites and social networks by both students and teachers. It is noted that the lack of awareness of the manipulative components leads to ignorance, completely levels the process of forming the media culture of the participants in the educational process. It is emphasized that the lack of media competence and, consequently, media culture leads to stereotypical thinking, which, in turn, contributes to the spread of low-quality media products, harmful information influences, information aggression. The article substantiates the importance of the development of media education at universities in certain areas, identifies the main components of media competence for the training of future specialists at technical universities. The authors of the article developed an indicative content block of the special course program on the basics of media competence for students of oil and gas profile.

Key words: *information space, Internet resources, information distortion, media education, information hygiene, media immunity, media competence.*

Постановка проблеми. Інформація завжди була однією із необхідних потреб суспільства, а наявність якісної інформації та вміння оперувати цією інформацією свідчить про розвиток суспільства. Можна сказати, що інформаційне суспільство тотожне демократичному, адже відкритий доступ населення до інформації, можливість її створення та вільного поширення визначають високий рівень розвитку держави. Інформація функціонує у кожній установі та сфері, її важливість все більше зростає. Відповідно до Закону України «Про інформацію», інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді (Про інформацію, 1992). Однак, варто зазначити, що інформація – це не лише задокументовані дані, але й інтелектуальні та матеріальні надбання суспільства, адже вони теж мають певний зміст. Проте, чим більше інформації функціонує, тим важче її контролювати, особливо з появою мережі Інтернету, де кожен може поширювати та писати що хоче, а відсутність відповідного вітчизняного законодавства позбавляє будь-якої відповідальності за свої дії у цій мережі.

Буремне сьогодення в Україні характеризують багато чинників, а саме: ізоляційні умови навчання і праці в умовах поширення Covid-19 пандемії, повномасштабне вторгнення Росії в Україну, обмежений або навіть подекуди відсутній доступ до інтернет-джерел як наслідок ураження критичної інфраструктури. Саме вони окреслюють нові умови роботи викладачів і студентів закладів вищої освіти в інформаційному полі. Мовиться, насамперед, про спотворення інформації у різноманітних проявах: абсолютне спотворення інформації, коли факти або судження можуть становити неабияку небезпеку споживачам інформації; часткове спотворення інформації, коли оціночні судження переважають над фактами в новинах або інших повідомленнях і мають цілковито

суб'єктивний характер, і зрештою, приховування інформації – навмисне або ненавмисне, що може призвести до негативних наслідків споживання такої інформації учасниками комунікативного процесу. Тому вміння правильно уживати інформацію, критично мислити в процесі навчання для студентів закладів вищої технічної освіти набуває сьогодні особливої актуальності.

Мета дослідження – розглянути термінологічний апарат інформаційного простору та обґрунтувати необхідність упровадження медіаосвітніх компонентів у навчальний процес з метою формування медіакомпетентності студентів у закладах вищої освіти.

Аналіз досліджень. Поняття «інформація» досліджували у своїх працях Н. М. Кушнарєнко, Г. М. Швецова. Вагомий вклад у дослідження проблем інформаційного суспільства зробили В. Воронкова, Г. Гайда, Л. Данильчук. Характеристикою питань суті, функціонування інформаційної діяльності та її класифікації займалися ряд дослідників, серед яких: Л. Коваленко, А. Кіктенко, О. Любарська, Г. Міщенко, П. Родіонов, О. Чубукова та ін. Поняття «засоби масової інформації» розглядали В. Здоровага, І. Михайлин, А. Москаленко, В. Різун та ін.

Новітні медіаосвітні технології, які з'явилися в освітньому просторі завдяки бурхливому розвитку інформаційних технологій, стали предметом досліджень таких відомих в Україні дослідників-освітян медіаосвіти і медіаграмотності як В. Агаркової, В. Білецького, М. Боголюбова, М. Корж, О. Ляліної, Г. Онкович, А. Онковича, Л. Редько-Шпак, Н. Флегонтової та ін. Сучасні проблеми онлайн-освіти висвітлено у працях Н. Кривди, М. Криштановича, К. Міщенко, Н. Мукан, Є. Починок, М. Прокопчук, С. Сторожук, О. Янишин та ін.

Виклад основного матеріалу. У кожній галузі суспільства функціонує певна інформація.

Відповідно до Закону України, основними видами інформації є такі: інформація про фізичну особу, інформація довідково-енциклопедичного характеру, інформація про стан довкілля, інформація про товар, науково-технічна інформація, податкова, правова, статистична, соціологічна, критична технологічна та ін. (Про інформацію, 1992).

Поняття інформації є багатограним та багатофункціональним, воно виступає основним об'єктом інформаційного суспільства. Метою такого суспільства є «сприяння кожній людині на засадах широкого використання сучасних ІКТ можливостей створювати інформацію і знання, користуватися та обмінюватися ними, виробляти товари та надавати послуги, повною мірою реалізуючи свій потенціал, підвищуючи якість свого життя і сприяючи сталому розвитку країни» (Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки, 2007). У такому суспільстві інформація та знання стають основними продуктами, які виробляються у процесі інформаційної діяльності.

Серед установ, які займаються інформаційною діяльністю, тобто створенням, збиранням, одержанням, зберіганням, використанням, поширенням, охороною та захистом інформації є насамперед соціальні інститути (бібліотеки, архіви, музеї), інформаційні служби (пресслужби, рекламні агентства, довідкові бюро, агентства з паблік релейшнз тощо), заклади освіти різних рівнів та засоби масової інформації (преса, радіо, телебачення). Рівень надання ними інформаційних послуг впливає на освіченість громадян та ефективність взаємодії між різними сферами суспільства. Варто зазначити, що особливу роль серед них відіграють засоби масової інформації, оскільки вони формують відповідну громадську думку та впливають на неї. Відповідно до Закону, засоби масової інформації – це засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації (Про інформацію, 1992).

Комплекс ЗМІ та інших інститутів створюють інформаційний простір – сукупність територій, охоплених органами масової інформації певної категорії (локальними, регіональними, національними чи світовими). У підручнику «Основи журналістики» журналістикознавець Ігор Михайлин виокремлює такі риси інформаційного простору:

1) матеріальні (технологічні) способи підготовки й поширення інформації по горизонталі, включаючи її передачу, ретрансляцію й отримання;

2) соціально-економічні можливості доступу до інформації населення, включаючи усі його

верстви в певній країні; забезпечення поширення інформації по вертикалі;

3) існування національної системи інформації та зв'язку з її конкретними компонентами, що визначають територію поширення інформації;

4) наявність національного законодавства в галузі інформації та зв'язку, що регулюють функціонування й використання органів масової інформації в забезпеченні національних і державних інтересів;

5) наявність законодавчої бази міжнародного рівня та міжнародних і регіональних угод у галузі масової інформації, що забезпечують обмін нею між державами і взаємопроникність національних інформаційних просторів (Михайлин, 2011: 132).

Аналізуючи сучасне суспільство у контексті ЗМІ, варто також відзначити особливу роль Інтернету, який щороку стає дедалі масовішим і впливовішим за традиційні ЗМІ. Завдяки розвитку соціальних мереж та різноманітності інтернетних ресурсів вони стали новим засобом масової інформації (новітні ЗМІ).

Незалежно від виду – традиційні чи новітні, всі ЗМІ впливають на формування громадської думки, оскільки інформація, яка поширюється у ЗМІ, є заздалегідь сформованою, тобто зібрані дані аналізуються, доповнюються, коригуються, а іноді навіть можуть бути спеціально замовленими (джинса). Перебуваючи під контролем певних структур (державних і недержавних), ЗМІ безперервно створюють величезний масив повідомлень, які можуть мати пропагандистський характер та викривлювати наше уявлення про світ. Як зазначає Стейсі Гудмен, викладач нових медіа й виробництва фільмів із Каліфорнії, одним із принципів медіаграмотності є розуміння того, що всі медіаповідомлення є наперед сконструйованими, мають певну мету та цільову аудиторію (Goodman, 2014). Тому медіа репрезентують, а не презентують нашу реальність.

Спотворення інформації часто проявляється у вигляді фейків, дезінформації, інформації з маніпулятивним контентом, інформаційних вірусів. Сьогодні, під час війни, спотворення інформації може бути наслідком упровадження ПСО – інформаційно-психологічних операцій (Psychological Operation, PSYOP). ПСО впливають на емоції, поведінку людей, сприяють формуванню певної поведінки владних структур, організацій, груп тощо (Ейсмут, 2022). Проте будь-яке спотворення інформації має на меті дестабілізувати суспільство, розколоти його на прихильників та противників певних думок або ідей, примусити виконувати певні дії або сприяє поширенню пев-

них емоцій серед різних верств населення. Як результат – психологічний дискомфорт, паніка, страх, помилки у поведінці людей, які призводять до хибних дій та наслідків. «У нашому складному сьогодні важливо знайти точки опори, зокрема українці їх знаходять у релігії, магії, езотериці й дуже багатьох інших речах» (Мороз, 2021: 22). Цим користуються так звані маніпулятори – люди, які досягають власних цілей, використовуючи інших людей шляхом здійснення на них морально-емоційного впливу. Звичайно, маніпулятори ретельно приховують власні наміри. Вони є авторами та безпосередніми виконавцями таких маніпуляторських схем, які мають на меті зробити інших людей емоційно-вразливими, а відтак і легко керованими у суспільстві. Онлайн-освіта в Україні сьогодні – це не лише вимушений крок, це й «довгострокові впливи на подальше функціонування української системи вищої освіти в Україні» (Ніколаєв, 2022). Через широкий інтерес світу до України ми стаємо користувачами всесвітньо відомих інтернет-ресурсів. Як викладачі, так і студенти активно використовують інтерактивні методики навчання в освітньому процесі університетів, котрі, беззаперечно, ґрунтуються на використанні інформації у різних її проявах: онлайн-статті, аудіо- та відео- матеріали, новини у різних сферах життя, онлайн-посібники, словники тощо. Тобто учасники навчального процесу в університетах здійснюють пошук, аналіз та синтез потрібної інформації, її відбір та використання з метою набуття певних знань, умінь і навичок: викладачі – з метою надання якісних освітніх послуг, а студенти – з метою здобуття певного професійного рівня підготовки. Відтак інформація стає важливою рушійною силою у навчальному процесі будь-якого закладу вищої освіти на будь-якому кваліфікаційному рівні підготовки студентів. Критичне мислення – ось той, на наш погляд, ключ, так зване «мірило» якості отриманої інформації. Саме тому інформаційна гігієна набуває неабиякого значення у навчальному процесі вищої школи.

На наш погляд, поняття інформаційної гігієни пов'язано з медіакультурою, адже вміння шукати, збирати, виробляти і передавати інформацію за допомогою сукупності інформаційно-комунікаційних засобів, котрі функціонують у суспільстві, тобто формувати культуру сприймання інформації соціальними групами і соціумом у цілому – це основні цілі й медіакультури. Здатність людини ефективно взаємодіяти із засобами масової інформації, адекватно поводитися в інформаційному просторі, свідомо сприймати й критично тлума-

чити інформацію, вміння відокремлювати реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаосвітою є й вимогами як до інформаційної гігієни, так і медіакультури (Сахневич, 2011: 8). Протистояння різним видам спотворення інформації, зокрема агресивному медіасередовищу, варто розглядати як створення медіаімунітету особистості, що є одним із завдань, передбаченим Концепцією упровадження медіаосвіти в Україні, зокрема у закладах вищої освіти (Концепція впровадження медіаосвіти в Україні, 2016).

Особливу увагу варто, на нашу думку, звернути саме на формування медіаімунітету (або інформаційного імунітету) як викладачів, так і студентів у процесі роботи на різних цифрових платформах Інтернету. Викладачі і студенти повинні розуміти основні елементи маніпуляцій, які використовуються в онлайн-повідомленнях (у статтях, відеоматеріалах тощо) інтернет-сайтів і соціальних мереж, а саме: спрощення подачі інформації, її уривчастість, хаотичність потоку повідомлень; ігнорування важливості фактів; конструювання повідомлення з уривків висловлювань або відео; повторення інформації з метою закріплення потрібних стереотипів у свідомості; сенсаційний характер повідомлення для приховування важливих подій, мовні маніпуляції (коли споживачі переважно користуються інформацією лише з одного-двох джерел і не порівнюють сутність повідомлень). Неусвідомлення зазначених вище маніпуляційних складових призводить до непоінформованості, цілковито нівелює процес формування медіакультури учасників навчального процесу. «Людина просто не має часу осмислити та зрозуміти повідомлення, вже не кажучи про його критичний аналіз... Якщо свідомість людини безперервно атакувати сенсаціями, спрацьовуватиме важлива функція підтримки необхідного рівня нервовості. Ця нервовість та відчуття безкінечної кризи дуже знижують здатність до критичного аналізу» (Стельмашов, 2011). Висновок, на наш погляд, досить важливий: відсутність медіакомпетентності, а відтак і медіакультури призводить до мислення стереотипами, котрі, у свою чергу, сприяють поширенню недоброякісної за контентом медіапродукції, шкідливих інформаційних впливів, інформаційної агресії у вигляді пропаганди низькоморальних ідей та цінностей у суспільстві. Саме тому важливо розвивати медіаосвіту у вищій школі: медіаосвітні елементи (або елементи інформаційної гігієни) повинні увійти до навчальних програм не тільки дисциплін гуманітарної, але й професійно зорієнтованої технічної підготовки майбутніх фахівців, адже за допомогою

медіаосвіти відбувається втілення сучасних принципів гуманізації вищої освіти, підвищується інтелектуальний, культурний, духовний, моральний рівні майбутнього фахівця. Запропонована сучасна програма спеціального навчального курсу з основ медіакомпетентності для студентів вищих технічних навчальних закладів нафтогазового профілю може бути реалізована в освітньому процесі університету у вигляді, наприклад, окремих медіаосвітніх елементів курсу, інтегрованих у навчальні дисципліни «Вступ до спеціальності» та «Основи наукових досліджень» або пропедевтичних семінарів. Аналіз наведених вище фактів щодо необхідності вивчення студентами основ медіакомпетентності дозволяє виокремити її основні складові: історію основних теорій та моделей медіаосвіти в Україні і світі як ефективний засіб розвитку творчої, самостійно й критично мислячої особистості в умовах інтенсивного збільшення інформаційного потоку,

а також обов'язкове формування медіаімунітету до негативних наслідків використання недоброякісного інформаційного контенту. Орієнтовний змістовий блок програми спецкурсу з основ медіакомпетентності майбутніх технічних фахівців (на прикладі нафтогазового профілю) представлено у Таблиці 1.

Висновки. Упровадження медіаосвітніх компонентів у навчальний процес є важливою складовою у підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. Розроблена програма спецкурсу з основ медіакомпетентності спрямована на формування необхідних навичок та вмій для того, щоб критично мислити та правильно аналізувати сучасний інформаційний простір. Перспективним напрямом майбутніх досліджень є аналіз знань, отриманих студентами після проходження спецкурсу з основ медіакомпетентності.

Таблиця 1

Програма спецкурсу з основ медіакомпетентності

Позначення елемента: модуль (М), змістовий модуль (ЗМ), навчальний елемент (НЕ)	Загальна кількість годин для вивчення: для самостійної роботи та аудиторного вивчення	Тема
1	2	3
М 1	6 год. аудиторних та 16 год. самостійної роботи	Основи медіакультури майбутніх фахівців закладів вищої технічної освіти (на прикладі нафтогазового профілю).
ЗМ 1.1	8 год., з них: 6 год. – аудиторна, 2 год. – самостійна робота	Основні поняття медіаосвіти. Медіаграмотність, Медіакомпетентність. Медіакультура. Критичне мислення. Інформаційна гігієна. Тотожність інформаційної гігієни та медіаграмотності.
НЕ 1.1.1	2 год	Медіаосвіта. Модель української концепції впровадження медіаосвіти. Медіаосвіта в умовах сьогодення.
НЕ 1.1.2	2 год.	Розвиток медіаосвіти у світі: Велика Британія, Австралія, США, Канада.
НЕ 1.1.3	2 год.	Європейська медіаосвіта.
ЗМ 1.2	16 год., з них: 12 год. аудиторні, 4 год. – самостійна робота	Соціальні мережі як ключові джерела отримання інформації. Факти негативного впливу (за матеріалами галузевих сайтів).
НЕ 1.2.1	4 год.	Основні способи маніпуляцій на цифрових платформах Youtube, Google, Telegram, Viber, Вікіпедія.
НЕ 1.2.1	2 год.	Блоги як сучасне джерело інформації. Псевдоблоггерство.
НЕ 1.2.2	2 год.	Проблеми цифрових джерел в Інтернеті: обзивання або зневага до інших (часто під час спілкування он-лайн); дотримання конфіденційності інформації, пропаганда, ксенофобія.
НЕ 1.2.3	2 год.	Основи безпеки користування основними засобами комунікації (комп'ютером, мобільним телефоном, планшетом, ноутбуком тощо).
НЕ 1.2.4	2 год.	Безпека споживання інформації. Основні принципи безпечного споживання: фінансові, економічні, політичні та освітні питання.

1	2	3
ЗМ 1.3	10 год., з них: 6 год. аудиторні, 4 год. – самостійна робота	Галузеві Інтернет-ЗМІ як додаткові джерела навчання: медійний аналіз.
НЕ 1.3.1	2 год.	Проблема критерію якості професійного журналу нафтогазового спрямування.
НЕ 1.3.2	2 год.	Корпоративні газети, проблема їх інформативності (на прикладі газет нафтогазового спрямування).
НЕ 1.3.3	2 год.	Проблеми ЗМІ освітнього характеру: неякісна реклама в періодичних фахових виданнях нафтогазового спрямування, фотомонтаж за допомогою цифрових засобів, суб'єктивність галузевих новин.
Всього	аудиторних занять – 24 год. самостійної роботи -10 год.	

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ейсмут В. «Не треба все підряд називати ІПСО. Інтерв'ю з Дмитром Золотухінім. ZAHIDNET: вебсайт. URL: https://zaxid.net/ipsa_rozriznyatipravdu_vid_feyku_intervyu_z_dmitrom_zolotuhinim_n1548053 (дата звернення 01.12.2022).
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) – MediaSapiens. (detector.media): вебсайт. URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/> (дата звернення 02.12.2022).
3. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підручник. 5-те вид. перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2011. С. 132.
4. Мороз О. Як не стати овочем. Інструкція з виживання в інфопросторі. Харків: Віват, 2021. С. 22.
5. Ніколаєв Є. Що зміниться у вищій школі завдяки онлайн-освіті? URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/shcho-zminitsja-u-vishchij-shkoli-zavdjaki-onlajn-osviti.html> (дата звернення 02.12.2022).
6. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2658-ХІІ. Дата оновлення: 03.11.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення 15.12.2022).
7. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text> (дата звернення 23.12.2022).
8. Сахневич І. А. Практикум для самостійного оволодіння основами медіакомпетентності для студентів I-IV курсів технічних спеціальностей. Івано-Франківськ: Сімік, 2011. С. 8.
9. Стельмашов А. З.М.І.: засоби маніпулювання інформацією. URL: <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/10579/2011-01-15-zmi-zasoby-manipulyuvannya-informatsiieyu/> (дата звернення 01.12.2022).
10. Goodman Stacey. Social Media Literacy: The 5 Key Concepts, 2014. URL : <https://www.edutopia.org/blog/social-media-five-key-concepts-stacey-goodman> (дата звернення 23.12.2022).

REFERENCES

1. Eismut V. «Ne treba vse pidriad nazyvaty IPSO». Interviu z Dmytrom Zolotukhinym [«Unnecessary to call everything PSYOP». Interview with Dmytro Zolotukhin]. ZAHIDNET: website. Retrieved from: https://zaxid.net/ipsa_rozriznyatipravdu_vid_feyku_intervyu_z_dmitrom_zolotuhinim_n1548053 [in Ukrainian].
2. Kontseptsiia vprovadzhenia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) – MediaSapiens [Concept of introducing media education in Ukraine – MediaSapiens]. (detector.media): website. Retrieved from: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya/> [in Ukrainian].
3. Mykhailyn I. L. Osnovy zhurnalistyky [Fundamentals of journalism]: pidruchnyk. Kyiv : Center of Education Literature, 2011. P. 132. [in Ukrainian].
4. Moroz O. Yak ne staty ovochem. Instrukttsiia z vyzhyvannia v infoprostori [How not to become a vegetable. The instruction how to survive in media space]. Kharkiv: Vivat, 2021. P. 22. [in Ukrainian].
5. Nikolaiev Ye. Shcho zminyt'sia u vyshchii shkoli zavdiaky onlain-osviti? [What will change in higher education due to online education?]. Retrieved from: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/shcho-zminitsja-u-vishchij-shkoli-zavdjaki-onlajn-osviti.html> [in Ukrainian].
6. Pro informatsiui: Zakon Ukrainy [On information: Law of Ukraine] dated 02.10.1992. No. 2658-XII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].
7. Pro Osnovni zasady rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini na 2007-2015 roky: Zakon Ukrainy [Basic principles for the development of the information society in Ukraine for 2007-2015: Law of Ukraine] dated 09.01.2007 p. № 537-V. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text> [in Ukrainian].
8. Sakhnevych I. A. Praktykum dlia samostiinoho ovoloদিনnia osnovamy mediakompetentnosti dlia studentiv I-IV kursiv tekhnichnykh spetsialnostei [Practical course for self-mastery of the basics of media literacy for I-IV-year students of technical specialties]. Ivano-Frankivsk: Simik, 2011. P. 8. [in Ukrainian].
9. Stelmashov A. Z.M.I.: zasoby manipuliuvannia informatsiieiu [Mass media: means of manipulating information]. Retrieved from: <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/10579/2011-01-15-zmi-zasoby-manipulyuvannya-informatsiieyu/> [in Ukrainian].
10. Goodman Stacey. Social Media Literacy: The 5 Key Concepts. 2014. Retrieved from: <https://www.edutopia.org/blog/social-media-five-key-concepts-stacey-goodman>